

Fra:	KS	Dato:	13.06.2019
Til:	Rådmannsutvalgenes ledermøte	Dokument nr.:	16/02195-9
Kopi til:			

Momenter å være særlig oppmerksom på i høringsnotat om forslag til ny barnevernslov

Det henvises til møtet i rådmannsutvalgenes ledergruppe, RUL, i mai i år. I møtet informerte KS om enkelte forslag i høringsnotatet *Forslag til ny barnevernslov*, som Barne- og familiedepartementet sendte på høring 4. april i år. På bakgrunn av dette ba RUL KS om å lage et underlagsmateriale som de kunne ta utgangspunkt i, når de skulle arbeide med sine høringsuttalelser. Dette notatet gjelder i hovedsak kapitlet om bedre kommunal styring og ledelse av barneverntjenesten.

I det følgende gir KS et kort sammendrag av departementets forslag og vurderinger, og nevner momenter som det kan være grunnlag for rådmennene å se nærmere på. I tillegg har vi oppsummert noen av de viktigste forslagene til praksisendringer hentet fra kapitlet om økonomiske og administrative konsekvenser i høringsnotatet. KS er foreløpig ikke ferdig med sin egen høringsuttalelse.

Bedre kommunal styring og ledelse av barneverntjenesten

Departementet vurderer at det også i ny barnevernslov skal stilles krav om at det i hver kommune skal være en barneverntjeneste, og at barneverntjenesten skal ha en leder. For å understøtte kommuneledelsens overordnede ansvar for barneverntjenesten og utførelsen av lovpålagte oppgaver, foreslår imidlertid departementet å ta ut presiseringen i dagens lov om at barneverntjenestens leder har «ansvar for oppgaver etter denne loven».

I høringsnotatet presiseres det at hovedformålet med endringen er å understreke og styrke kommuneledelsens ansvar for den overordnede styring av barneverntjenesten, og betyr ikke at kommunens øverste og politiske og administrative ledelse skal involveres i den enkelte barnevernssak. Samtidig skriver departementet at endringsforslaget vil innebære at kommunens politiske og administrative ledelse vil kunne instruere og overprøve barneverntjenestens leder og fastsette retningslinjer som begrenser barnevernslederens faglige ansvar og kompetanse. Videre skriver departementet at kommuneledelsens tilgang til taushetsbelagte opplysninger i en enkeltsak forutsetter at det finnes et rettslig grunnlag for dette. Det vises her til at taushetsplikten ikke er til hinder for at kommunens politiske og administrative ledelse får tilgang til nødvendige taushetsbelagte opplysninger i forbindelse med kontroll av barneverntjenestens utøvelse av kommunens oppgaver etter barnevernloven.

KS ser det som positivt at kommuneledelsens ansvar for den overordnede styring av barneverntjenesten styrkes. KS ser det som viktig at både ansvaret og styringen styrkes. Kommunens øverste politiske og administrative ledelse har ansvar for at kommunen oppfylder sine lovpålagte plikter. Det er også kommunestyret som har ansvar for å vedta de budsjettmessige rammene for barneverntjenestens virksomhet, og for å sørge for at barneverntjenesten har nødvendige og tilstrekkelige ressurser til at kommunen kan fylle sine lovpålagte krav etter barnevernloven.

KS savner imidlertid en presisering og en drøfting av hva en overprøving av barnevernlederens faglige ansvar og kompetanse vil kunne innebære, og eksempler på hva slags retningslinjer som kan fastsettes om begrenser barnevernlederens faglige ansvar og kompetanse. Vi mener det er behov for at departementet utdypet og eksemplifiserer områder for kommuneledelsens kontroll av barneverntjenestens utøvelse av kommunens oppgaver etter barnevernloven, utover det som står i forvaltningsloven § 13 b nr. 4. KS etterlyser med andre ord

en bredere drøfting og eksemplifisering av kommuneledelsens handlingsrom når det gjelder å styre i faglige spørsmål.

KS mener at forslaget om å ta ut presiseringen i dagens lov om at barneverntjenestens leder har «ansvar for oppgaver etter denne loven», må sees i sammenheng med forslaget om å oppheve bestemmelsen om at kommunestyret kan beslutte at oppgaver som følger av barnevernloven kan legges til et folkevalgt organ. Opphevingen av denne bestemmelsen ble forslått av barnevernlovutvalget. Utvalget begrunnet dette med at det var uheldig at et folkevalgt organ skal kunne vurdere klientsaker, fordi dette krever barnevernsfaglig kompetanse, noe et folkevalgt organ mangler. Utvalget ga også uttrykk for at det er uheldig at personsensitive opplysninger må deles med flere. KS oppfatter det som noe motsetningsfylt at departementet på den ene siden støtter utvalgets vurdering og forslag som innebærer at politikere ikke skal inn i enkeltsaker, samtidig som kommuneledelsen skal kunne ha innsyn i enkeltsaker og overprøve barnevernleders vurdering.

KS ser det som positivt at kommuneledelsens ansvar for den overordnede styring av barneverntjenesten styrkes. Dette vil gi kommunens øverste politiske og administrative ledelse anledning til i større grad å lede barneverntjenesten som en vanlig kommunal tjeneste. Departementet peker på at dette også vil gi noen utfordringer når det gjelder den faglige vurderingen barnevernlederen gjør, og økonomiske hensyn. Departementet påpeker at det er viktig at det er kravet til forsvarlighet og hensynet til barnets beste som skal være avgjørende, ikke kommunens økonomi, når et barn for eksempel må plasseres i institusjon eller i fosterhjem. Kommuneledelsen kan ikke overprøve barneverntjenesten med en begrunnelse med at tiltakene er for dyre. Barneverntjenesten vil imidlertid i større grad enn tidligere kunne oppleve å bli utfordret på sine forsvarlighetsvurderinger og barnets-beste vurderinger når kostbare tiltak vurderes. KS vil gjøre rådmennene oppmerksom på de føringer departementet her legger, og som kommunene eventuelt kan kommentere i sine høringsuttalelser.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 73 L (2016-2017) vedtok Stortinget at det skal innføres et krav om årlig rapportering til kommunestyret om tilstanden i barnevernet. På denne bakgrunn foreslår departementet at det i bestemmelsen om barneverntjenestens organisering og oppgaver lovfestes at barneverntjenesten hvert år skal utarbeide en rapport til kommunestyret. I forslag til lovformulering i § 15-3 fjerde ledd står det at «barneverntjenesten skal rapportere til kommunestyret selv minst en gang i året om....». KS mener det kan være nyttig med en slik årlig tilstandsrapportering. Dette gjøres allerede gjøres i mange kommuner.

Kommunestyret trenger kunnskap om og innsikt i tilstanden i barneverntjenesten og om kvaliteten i arbeidet for å kunne ta ansvar for den overordnede styringen. I høringsnotatet påpekes det at kommuneledelsen må ha oppdatert kunnskap om tjenestens kunnskap og kompetanse, oppfylning av tidsfrister, ressursbruk og samarbeid med andre tjenester, hvordan barn og familiers medvirkning foretas, og sist men ikke minst, barn og familiers erfaringer med barnevernet og de tiltak som settes inn. I likhet med departementet ser KS dette som helt sentral kunnskap for at kommunestyret kan ivareta overordnet styring. En årlig rapport bør også se hen til organisering av kommunens totale tjenestetilbud til barn i risiko, jf. forslaget om at kommunestyret selv skal vedta en plan for det forebyggende arbeidet, hvordan oppgaveløsningen skal organiseres og hvordan ulike etater skal samarbeide.

KS stiller imidlertid spørsmålstegn ved at det er barneverntjenesten som skal pålegges å rapportere til kommunestyret. Det er bare rådmannen som kan pålegges en slik plikt. KS foreslår derfor at dette forslaget omformuleres til at «kommunestyret får en rapport om tilstanden i barneverntjenesten minst en gang i året». Der rådmannen åpner for at barnevernleder selv fremlegger en tilstandsrapport om barneverntjenesten i kommunestyret, hvor politikerne også får anledning til å stille spørsmål, melder politikerne at dette gir dem økt innsikt i barneverntjenestens arbeidsområde. Denne innsikten og kunnskap gir dem et godt grunnlag for å utøve sitt overordnede ansvar, og også ha ambisjoner for kommunens barnevern.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Vi har her listet opp noen av de viktigste endringene som departementet omtaler i kapitlet om økonomiske og administrative konsekvenser som kan være relevante å kommentere i kommunenes høringsuttalelser.

Departementet mener at flere av forslagene vil kunne føre til praksisendringer, selv om det etter departementets oppfatning er en tydeliggjøring og presisering av gjeldende rett.

- Økt nettverksinvolvering. Kan for kommuner som i dag ikke jobber systematisk med nettverksinvolvering, føre til mer utgifter på kort sikt.
- Hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn - større bruk av tolk, større utgifter. En tydeliggjøring av gjeldende rett, som kan gi bedre samarbeid.
- Plikt til å tilby hjelpetiltak for barn som oppholder seg i utlandet. Departementet mener at dette kun vil gjelde et fåtall saker, og bygger dette på at 62 mindreårige var etterlatt i utlandet mot sin vilje.
- Plikten til å undersøke barnets helhetlige situasjon, med særlig vekt på å involvere begge foreldre tidlig i undersøkelsen.
- Styrking av ettervernstilbudet, inklusive utvidelse av aldersgrensen fra 23 til 25 år kan føre til økt etterspørsel etter ettervern. Departementet vurderer at dette kan medføre årlige merutgifter for kommunene på om lag 13-16 millioner.
- Pålegg om hjelpetiltak i samværshjemmet. Departementet anslår at dette vil medføre merutgifter på ca 1.5 mill. kroner, hvorav halvparten vil være utgifter til fri rettshjelp.
- Søsken over 15 år kan være part når samværsaker behandles i fylkesnemnda. Her stipulerer departementet at dette vil gjelde 200 saker per år., Dette vil koste i underkant av 8 mill. kroner, hvorav om lag 6 mill vil være økte utgifter til fri rettshjelp. I tillegg vil kommunene måtte tilrettelegge for flere saker, etter gjeldende rett.
- Plan for samvær og kontakt vil gjelde flere personer enn i dag. Departementet mener dette vil føre til at barneverntjenesten i snitt bruker en arbeidsdag per barn, mer enn i dag.
- Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse, pålegg om plan for videre undersøkelse, barnets omsorgssituasjon og oppfølging av barn og foreldre etter et akuttvedtak.
- Partsrettigheter for barn under 15 år. Departementet legger til grunn at merarbeidet ikke blir vesentlig.
- Plikt til å informere foreldre om alle vedtak som fattes, kan medføre mye ekstraarbeid der foreldre har reaksjoner på vedtakene.
- Rett til dokumentinnsyn.
- Betalingsansvar for tolk og sakkyndige. Fylkesnemnda får betalingsansvaret for sakkyndige som oppnevnes av fylkesnemnda.
- Grundigere behandling av klagesaker.
- Adgang til å forene saker.
- Kommunens ansvar for generell forebygging, en tydeliggjøring av gjeldende rett. Departementet mener at dette kan føre til effektivisering.
- Kommunal plan for forebygging.
- En mer rendyrket samarbeidsplikt. Barneverntjenestens plikt etter barnevernsloven til å medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organ, oppheves. Barneverntjenesten plikter heller ikke lenger å delta i kommunens planleggingsvirksomhet.
- Årlig tilstandsrapportering.
- Plikt til akuttberedskap. Presisering og tydeliggjøring av gjeldende rett
- Varslingsplikt til politiet.